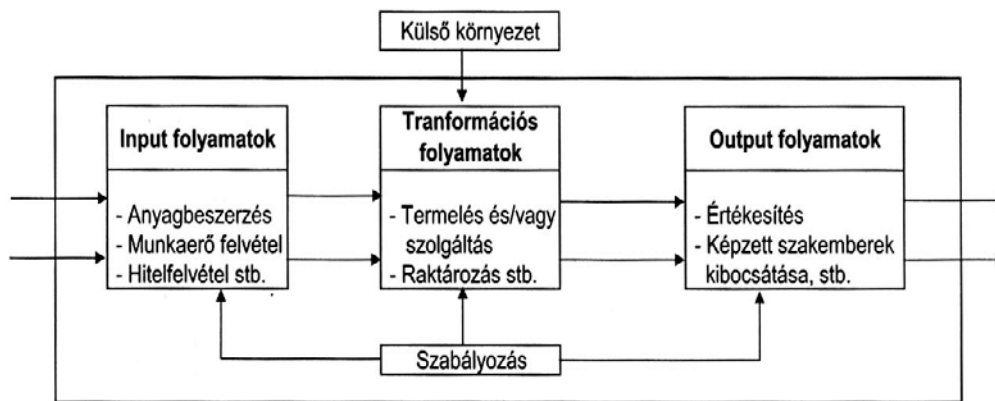

Gazdasági folyamatok – gazdasági rendszermodellek

Az egyik leggyakrabban alkalmazott tagolás a **folyamatok funkcionális területek szerinti** értelmezése, illetve elkülönítése. Ez azt jelenti, hogy a **szakmailag homogén (vagy hasonló) tevékenységek összességét tekintjük egy folyamatnak**. Így beszélhetünk például anyagbeszerzési, pénzügyi, bérelszámolási, értékesítési folyamatokról.

Ebben az esetben pl. a pénzügyi folyamaton értjük a készpénzkeresési folyamatot, mely áll a következő főbb tevékenységekből: készpénz felvétel a házipénztárba, készpénz kiadás a házipénztárból, készpénz bevétel pénztárba, készpénz-nyilvántartás.

A gazdasági rendszerek folyamatainak további osztályozási lehetőségei közül bemutatjuk a **bemenet (input) – átalakítás (transzformáció) – kimenet (output)** szerinti tagolást. Ezt a fajta csoportosítást – a folyamatok fázisok szerinti modelljét – mutatja az alábbi ábra.

1. ábra

A folyamatokat nem lehet a környezetüktől függetlenül vizsgálni. Minden transzformációs folyamathoz tartozik egy olyan folyamat, melytől információt kap. Ez lesz a vizsgált folyamat input folyamata. Minden transzformációs folyamathoz tartozik továbbá egy olyan folyamat, amelynek információt ad és ez lesz a vizsgált folyamat output folyamata.

A bemutatott folyamatmodellben elkülöníthetők a **reálfolyamatok** és az **irányítási folyamatok** is. Reálfolyamatnak tekinthető a bemenet, az átalakítás és kimenet, míg a szabályozás a reálfolyamatok befolyásolására irányul.

A gazdasági rendszer folyamatainak strukturális modellje

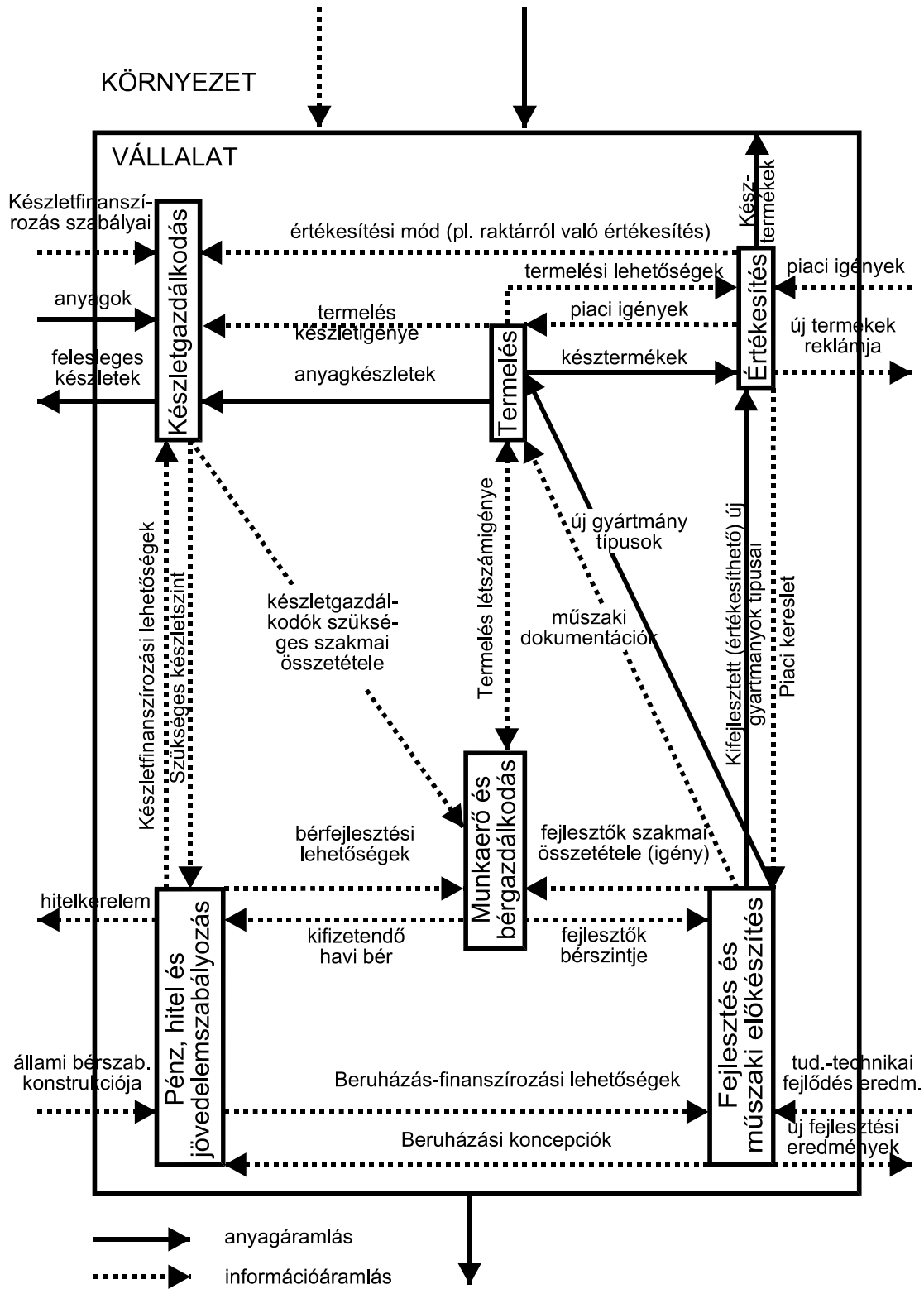
A gazdasági rendszereknek eddig áttekintettük a különböző szempontok szerinti elemekre bontását, és az elemek csoportosítását. Egy gazdasági rendszer modellezéséhez nem elegendő azonban, a részekre bontás, az egyes elemek közötti kapcsolatokat is meg kell határozni.

Azt a modellt, mely egy gazdasági rendszer elemeit és az elemek közötti kapcsolatot tartalmazza, strukturális modellnek nevezzük.

A **kapcsolatok** lehetnek egy-egy alrendszeren belüli folyamatok, tevékenységek összefüggései, vagy alrendszerek közötti kapcsolatok.

A kapcsolat, tartalmát tekintve, többféle lehet, pl. materiális, érdekeltségi, információs.

A következő oldalon (2. ábra) levő példa egy vállalat termelésirányítási rendszerének strukturális modelljét mutatja be. A rendszert alrendszerekre bontottuk, melyeket a téglalapok ábrázolnak. Az alrendszerek közötti információ- és anyagáramlást az alrendszerek közötti nyilak mutatják. Az itt ábrázolt folyamat egy valós folyamat, ha azonban az anyagáramlást elhagynánk (folyamatos irányított nyilak), az ábrázolt folyamat információs folyamat lenne.

2. ábra
 Forrás: Dobák és mk. [1991] 229. oldal

Dinamikus működési modell

A strukturális modellben egy gazdasági rendszer elemeit és a közöttük levő kapcsolatot tudjuk ábrázolni. A rendszer működtetéséhez azonban nem elég, hogy ismerjük az elemeit és a köztük lévő kapcsolatot. Lényeges, hogy a kapcsolatok **időben hogyan játszódnak le, s milyen a tevékenységek sorrendje**. Azt is tudnunk kell továbbá, hogy **milyen az egyes tevékenységek gyakorisága**.

A termelésnek például nem elég, hogy esetenként információkat kap a készletgazdálkodástól az anyagkészletekről, hanem az a fontos, hogy meghatározott időközönként és aktuális adatot kapjon.

A gazdasági rendszereknek azt a modelljét, mely nemcsak az elemeket és a közöttük lévő kapcsolatot írja le, hanem az időben való elhelyezkedésüket is ábrázolja, dinamikus működési modellnek nevezzük.